

ELŐSZÓ

GRAND DUO
[GROSSES KONZERTSTÜCK ÜBER THEMEN
AUS MENDELSSOHN'S LIEDER OHNE WORTE]
Fogalmazvány
R 355, SW/SH 257, NG2 C1

Zeneszerzői pályája kezdetén Liszt kipróbálta magát a 18–19. század fordulójának szinte valamennyi, zongorát igénylő műfajában és hangszer-összeállításában. Érdeklődése fókuszában, a virtuóz pálya igényeinek megfelelően, a szóló-zongora- és a zongora–zenekari műfajok álltak, de néhány éven át egyéb összeállítások is foglalkoztatták. A fennmaradt zenei kéziratok és a levelezés tanúsága szerint végül ugyan kevés darabot ítélt kiadásra érettnek, de a szerzett tapasztalatok hozzásegítették őt, hogy zongorista–zeneszerzőként az 1830-as évek végére rátaláljon a saját útjára. Az évtized közepén Liszt mind egy vagy több vonós hangszerre és zongorára szánt, mind pedig négykezes és kétfogorás kompozíciókkal kísérletezett. A négykezes apparátus csak két átírat erejéig érdekelte: a *Grande valse di bravura* és a *Grand galop chromatique* négykezes változatát feltehetőleg az eredeti kétkezes változat rendkívüli népszerűsége miatt készítette el 1836-ban, illetve 1838-ban.¹ Ellenben a kíváncsiság, hogy kipróbálja a két zongora alkalmazásában rejlő kompozíciós lehetőségeket, 1834-ben egy eleve erre az apparátusra szánt darab megkomponálására sarkallta.

1834 májusának végén Liszt három kompozíciós tervéről tudósította Marie d'Agoult-t: „A nyár folyamán meg kell írnom egy Duót két zongorára (ez magunknak lesz), aztán egy Duót hegedűre és zongorára s végül egy Koncertdarabot a Gondolás Bevezetésével.”² A három terv közül a hegedű–zongoradarabé feltehetően a lengyel témákra³ vagy a Lafont *Románca*ra írt duóban⁴ valósult meg. A levélben elsőként említett, bennünket közelebről

érdeklő kétfogorás mű mai tudásunk szerint csak a jelen kötetben kiadott *Grand duo* lehet. Ennek egyetlen, Liszt életéből ránk maradt forrásában, az autográf fogalmazványban kompozíciós dátumként 1834 augusztusa szerepel.⁵ A mű Mendelssohn *Lieder ohne Worte* [Dalok szöveg nélkül] című sorozata első füzetének (op. 19b) három darabjára épül. A Mendelssohn által „zongoradalokként” (Clavierlieder) emlegetett hat darab a kor szokása szerint több országban jelent meg egyidejűleg.⁶ Elsőként, *Original Melodies for the Piano Forte* címmel a londoni Novello adta ki 1832 júliusában. Az ő metszőlemezeiről készült el még ugyanabban az évben a párizsi Maurice Schlesinger, majd egy évvel később a bonni Simrock kiadása. A francia kiadvány a *Six romances sans paroles*, a bonni a *Sechs Lieder ohne Worte* címet viselte.⁷ Schlesinger, a berlini zeneműkiadó Adolph Martin Schlesinger fia 1822-ben nyitotta meg saját kiadóját Párizsban. Céljai között szerepelt, hogy német zeneszerzők munkáit adja ki Franciaországban.⁸ Már az 1820-as évek közepétől kapcsolatban állt Liszttel, aki feltehetőleg nála szerezte be a Mendelssohn-darabok kottáját.⁹

Liszt *Grand duo*ja műfaját tekintve koncertdarabként határozható meg. A kompozíció bevezetéssel (1–44. ü.) indul, élén C-dúr hangnemű mottóval (1–4. ü.). Elsőként a Mendelssohn-füzet 1., E-dúr darabja hangzik el benne (45–119. ütem), mégpedig teljes terjedelemben, szinte szövegű átíratban. Liszt mindössze változatosabbá tette az ismétlődő frázisok harmonizálását, a *religioso* jelzővel kiegészítette az *Andante con moto* utasítást és néhány ütemmel kibővítette a darab utolsó szakaszát (99–106. ü.). A további két Mendelssohn-darabot jóval szabadabban, a koncertparafrázisok stílusában dolgozta át. A duó középső része a francia kiadásban *Barcarolle*, a németben

¹ *Grande valse di bravura*, 1. változat két kézre (1836): R 32a, SW/SH 209, A32a; LZK S/13; négy kézre: R 298, SW/SH 615, NG2 B1. *Grand galop chromatique* két kézre (1837): R 41, SW/SH 219, A43a; LZK I/13; négy kézre: R 299, SW/SH 616, NG2 B2.

² „Dans le courant de l'été il faudra que je fasse un Duo pour 2 Pianos (ce sera pour nous), puis un Duo pour Piano et Violon et enfin un Concertstück [sic] avec l'Introduction du Gondolier.” GBLAC, 140.

³ *Duo (Sonata)*, R 461, SW/SH 127, NG2 D3.

⁴ *Grand duo concertant sur la romance de M. Lafont „Le départ du jeune marin”*, R 462, SW/SH 128, NG2 D4.

⁵ Klassik Stiftung Weimar / Goethe- und Schiller-Archiv 60/K1, [58]. oldal: „fait dans le Castel de la / Duchesse de Poampapo [?] / Aout 1834–”. A kezezésben szereplő hölgyre Liszt feltehetőleg nem valódi, hanem tréfás álnéven utal; kilétét homály fedi. Aloys Obrist, a weimari Liszt-archívum hajdani kurátora George Sandot gyanította mögötte.

⁶ Ld. Mendelssohn apjának szóló, 1832. június 1-jén Londonban kelt levelét. MB, 265.

⁷ Ralph Wehner, „Mendelssohn-Bartholdy, Felix (Jacob Ludwig), Werke”, in *MGG Online* (2016, rev. 2018), <https://www.mgg-online.com/mgg/stable/52094> (utoljára elérve 2022. július 15-én).

⁸ DLD, 385.

⁹ Liszt Schlesingernek írt 1827-es levele közeli ismeretségről árulkodik. Tiersot, II, 350.